

Köyliö-seuran perinnejäoston pienen seurueen retki Asikkalaan 20.5.2025

**Kustaa III: nen
vuoden 1775 Eerikinretken jalanjäljissä
Asikkalassa**

Miksi Asikkalaan?

Köyliö-seura oli keväällä 2025 järjestämässä Kuningas tulee kylään- hanketta, jonka tarkoituksena oli valmistaa 14.6.2025 Kankaanpään kylässä tapahtuvaa Kesä - Heikin markkinoiden rinnalle näytelmäkohtauksia, jotka kertoisivat Kankaanpään kylässä 250 vuotta aikaisemmin tapahtuneesta kuningas Kustaa III: nen ja hänen seurueensa vierailusta. Tämän vierailun aikana tapahtuneesta kahden kuninkaan henkivartiokaartin sotilaan kaksintaistelusta oli aikaisempina vuosina tehty esitys Kankaanpään kuninkaanlähteen luona. Nyt kolmessa näytelmäkohtauksessa esitettiin, mitä muuta kuninkaan seurueen vierailun aikana mahdollisesti tapahtui. Tässä vaiheessa näytelmäkohtauksien käsikirjoitukset olivat pääpiirteissään valmiit ja kohtauksia oli jo harjoiteltu muutaman kerran ensin Museokoululla, sitten Köyliön meijerillä ja Antin suulilla Kankaanpään kylässä.

Vuonna 1775 Kustaa III :nen seurue vieraili Asikkalassa kuusi päivää aikaisemmin ennen Köyliötä. Asikkala oli silloin vastaavanlainen pääteistä hieman syrjässä oleva kirkkopitäjä kuin Köyliö, joka sai kunnian vastaanottaa silloisen ”valtakunnan keskipisteen”, kuninkaan vieraakseen. Perinnejaoston retken tarkoituksena oli selvittää edes jossain määrin, miksi tämä paikkakunta oli valikoitunut Kustaan retken yhdeksi etapiksi.

Luonnollisesti kunnolliseen kulttuurimatkailuun kuuluu myös tutkia ja ihastella matkan varrella olevia muitakin kohteita ja maisemia, ja keskustella monenlaisista asioista matkan aikana.

Asikkalan retken seurueen jäsenet: Anneli ja Hannu Hilli, Sari Minkovitsch, Anne Reunanen ja Tiina Reunanen

Kuvat Sari Minkovitschin, ellei toisin mainittu.

Lähtö klo 8 aamulla Köyliöstä

Kahvitauko Härkätien varrella Rengossa

Vaikka lounastaukomme oli jo hyvin lähellä, verryttelimme puutuneita jäseniämme Rengon kohdalla. Arkisen autoilijoiden taukopaikan edessä oli merkillinen iso kirkkaanpunainen puuveistos, joka esitti häntäänsä viuhtovaa härkää. No sehän on Rengon vaakunan härkä, tuossa kolmiulotteisena ja komeana! Patsas samalla muistutti, että kuljimme vanhaa Härkätietä, joka on ollut reitti Turun ja Hämeenlinnan välillä jo ammoisista ajoista alkaen.

Rengon vaakuna vuodelta 1958. Simpukankuori lipussa viittaa pitäjän suojeluspyhimykseen apostoli Jaakobiin ja vanhaan keskiaikaiseen pyhiinvaellusperinteeseen. Renko liittyi Hämeenlinnaan 2009 ja vaakunasta tuli sen jälkeen Rengon kotiseututunnus.

Kuva: Wikipedia

Kuva: Punainen härkä vastaanottamassa kahvilan asiakkaita.

Kahvila Raparperi on seudun kotoinen kohtaamispaikka paikallisine parlamentteineen, ja mekin sovittauduimme huoneeseen hyvin. Kofeiiniannoksemme saatuaamme nousimme autoihin ja jatkoimme matkaa. Ryhdyimme keskustelemaan tulevan kesäkuun tapahtuma mielessämme arkkiveisuista ja Tiina pohti ääneen, että osaammeko me mitään arkkiveisun tapaista, olemmeko koskaan sellaisia laulaneet itse. Olisiko ”Ja se Oolannin sota oli kauhea” arkkiveisu? Takapenkkiläinen ryhtyi tutkimaan asiaa Googlen avulla ja sieltä löytyi tieto, että alkuperäisin Oolannin sota- laulun sanoitus on löytynyt RENGOSTA! Laulussa ei ollut kyse arkkiveisusta vaan ennemminkin kansanlaulusta. Aiheesta ovat tehneet tutkimuksen ja julkaisseet yhteisen kirjan hämeenlinnalainen Pirjo-Liisa Niinimäki ja ahvenanmaalainen Jerker Öljans vuonna 2023 Vastapainon julkaisemana.

Linkki artikkeliin aiheesta: <https://seura.fi/filmiot/mysteerit/oolannin-sota/?shared=2029305-f2cae9d6-1>

Lounastauko Lammilla

Lammilla nautimme monipuolisen lounaan jälkiruokakahvien kera paikallisen työtätekevän väen joukossa. Ruokailun jälkeen kävimme tutkimassa keskustassa olevaa keskiaikaista kivikirkkoa. Kirkon sisälle emme päässeet, mutta kiersimme kirkon ja tutkimme käytävän molemmin puolin olevia hautoja. Puutarhatyöntekijät ahkeroivat hautausmaan viheralueiden parissa keväisessä kirkkaassa säässä. Etsimme hautausmaata kiertäessämme kaikuja 1700-luvun lopusta. Hautausmaalla oli keltainen hautakappeli, joka kuului Gustaf Bogislaus von Platenille, kuninkaallisen ratsuväkirykmentin everstille (1753-1830). Von Platen koki Kustaan sodan 1788-1790 ja Suomen sodan vuonna 1809.

Kuva: Gustaf Bogislaus von Platenin hautauskappeli Lammin hautausmaalla. Kappeliin on haudattu myös muita henkilöitä

Seututietä 317 Lammintie -Viitailantie pitkin Asikkalaan

Saimme Asikkalasta neuvon lähestyä paikkakuntaa juuri tämän tien numero 317 kautta, sillä se oli osa Kustaa III:nkin reittiä Asikkalasta Hämeenlinnaan. Neuvo oli hyvä, sillä maisemat olivat todella hienot ja tieura polveili ja kaartui viihdyttävästi. Matkalla vastaamme tuli monta moottoripyöräilijää, mikä on hyvä merkki maisematiestä.

*Kuva:
Motoristit
tietävät
kauniit reitit.*

*Peltoaukeiden keskellä oli hienoja
pyöreitä mäkiä, joista Salpausselän läheisyyden pystyi maisemassa hyvin päättelemään.*

Kotiseutumuseo, talomuseo, arkisto ja maatalouskoneiden näyttely

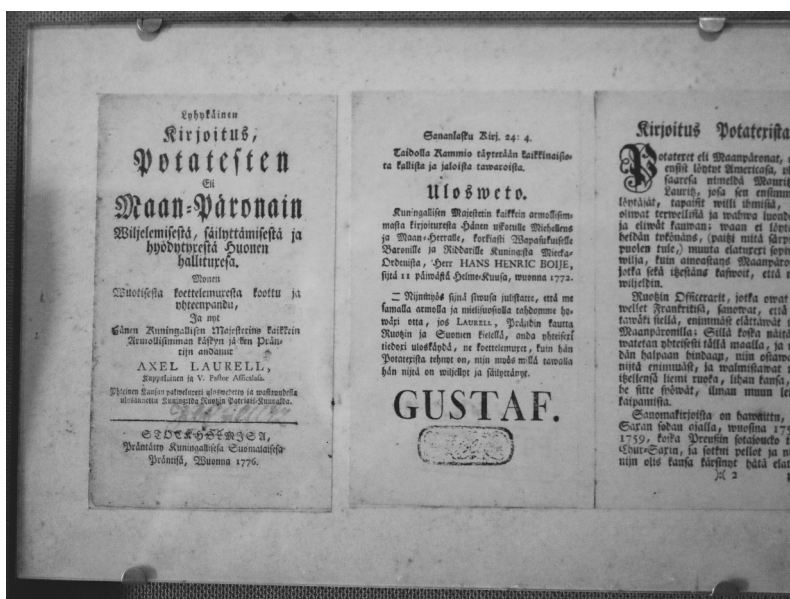
Yhden eksymisen jälkeen saavuimme mutkikasta tietä myöten Asikkalan kirkolle noin puoli yhden maissa. Kotiseutumuseo on kirkon pihapiirissä vanha kivinen pitäjänmakasiini. Kirkon suunnitellut arkkitehti on nimeltään Georg Wilenius ja kirkko on valmistunut vuonna 1880. Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Ilkka Murto oli vastaanottamassa retkuettamme työhaalareitaan riisuen. Täksi päiväksi oli osunut onnistuneesti Talomuseon siivouspäivä. Näin meillä oli mahdollisuus nähdä kotiseutuyhdistyksen muitakin aktiiveja työn touhussa.

*Kuva:
Kirkonmäki ja
makasiini*

Tutustuimme Makasiinissa olevan museon näyttelyyn. Näyttelyssä oli koottuna erilaisia esineitä liittyen mm. oluenpanoon, kahvitteluun, ruoanlaittoon, kankaan valmistukseen, metsästyksen, karjanpitoon ja maanviljelykseen.

Makasiinin keskikäytävällä oli koottuna tietoa Asikkalan aikaisemmasta puisesta ristikirkosta ja vastakkaisella seinällä kerrottiin 1700-luvun lopulla Asikkalassa kappalaisena toimineesta Axel Laurellista ja hänen kirjoittamastaan noin 20 sivuisesta julkaisusta liittyen perunan käyttöön, säilytykseen ja viljelyyn. Tämä nimenomainen julkaisu oli johtolanka retkemme teemaan, miksi Kustaa vieraili Asikkalassa. Teksti oli julkaistu ensin ruotsinkielisenä vuonna 1772. Tämä esillä oleva kappale oli julkaistu vuonna 1776, vuosi kuninkaan vierailun jälkeen. Olisiko vierailun aikana mahdollisesti edistetty suomenkielistä painosta?

Kuva: Ennen painotuotteen nimeämiseen ja otsikointiin on suhtauduttu tyhjentävällä tavalla, otsikko kuuluu:

”Lyhykäinen kirjoitus Potatesten eli Maan-Páronain Wiljelemisestä, säilyttämisestä ja hyödytyksestä Huonen hallituxesa.

Monen vuotisesta koettelemuxesta koottu ja yhteenpandu, ja nyt Hänen Kuningallisen Majenstetins kaikkein Armollisimman käskyn ja ken Prätin antanut AXEL LAURELL kappalainen ja V. Pastor Assicalasa”. Julkaisun painatusvuosi on 1776.

Kuva: Samalla seinällä Axel Laurellin esittelyn kanssa on painokuva Kustaa III:sta vuodelta 1779.

Painotuotteessa on vielä myyjänkin tieto:

Kopioita myy I. C. Helmberg Tukholmassa. Toki ei kai enää?

Kuva oli selvästikin kaupalliseen käyttöön tarkoitettu, kansalaisten ostettavaksi ja kotien seinille ripustettavaksi. Kustaa III osasi käyttää itsestään tehokasta kuvaohjelmaa.

Kuva: Vanhassa makasiinissa olevan kotiseutumuseon näyttelyn yksi mieleenpainuvimmista esineistä oli mäyrälaukku. Totta tosiaan, johonkin maailman aikaan on ollut muotia mäyrän nahasta ommeltu kantoväline! Mustavalkonen on ollut aina muodikasta?

Kirkonmäeltä siirryimme jalan tien yli Talomuseolle, jossa oli vanhojen rakennusten ryhmä. Käyntimme Asikkalassa osui samaan aikaan kun kotiseutuyhdistyksen talkoolaiset olivat siivoamassa ja tuulettamassa tiloja alkavaa kesäkautta varten. Tutkimme huonetiloja ja juttelimme tovin päärakennuksessa.

Kuva: Talomuseon pihapiiriä.

Kuvat: Jutustelua Asikkalan kotiseutuyhdistyksen talkoolaisten kanssa kotiseutumuseon talomuseon päärakennuksen pirtissä.

Kuva: Päärakennuksen salin puolella oli mm. taulu Asikkalan vanhasta ristikirkosta ja sen kellotapulista. Vanhasta kirkosta on hautausmaalla jäljellä enää aidan yhteydessä oleva läpikäytävä.

Talomuseosta oli autoilla lyhyt matka suuren varastorakennuksen luo, jossa oli maatalouskoneiden näyttelytila sekä sen yhteydessä kotiseutuyhdistyksen rakennuttama arkistotila, jota tilaa vuokrataan myös toisten toimijoiden materiaaleille. Arkistotila täyttää vaatimukset, joita mm. paperin ja kankaan asianmukainen säilytys edellyttää. Arkiston rakennuttaminen on ollut todellinen kulttuuriteko, näin seudun tärkeät esineet ja paperit säilyvät paremmin tulevaisuuteen.

Kuva: Arkistossa.

Kuva: Maatalouskoneiden hallissa oli konetta jos jonkinmoista. Kuvassa Porschen valmistama kampikäynnistettävä traktori Oliver 1940-luvulta.

Maatalouskoneiden luota siirryimme autoilla Asikkalan hautausmaalle.

Kuva: Hautausmaan läpikäytävä on vielä muistuttamassa vanhasta kirkosta.

Kuva: Axel Laurellin muistolaatta Asikkalan hautausmaan kappelin seinässä, vanhan kirkon muistolaatan vieressä.

Kuva: Hautausmaan nykyinen kappeli on rakennettu loivalle mäelle, vanhan kirkon paikan takaosaan. Edellä mainitut muistolaatat ovat harmaina neliöinä kappelin ikkunan alla.

Hautausmaalla keskustelimme mm. kartanoista, jotka eivät olleet Asikkalassa ollenkaan niin hallitsevassa asemassa niin kuin Köyliössä. Paikallinen Urajärven kartanon omistajasuvun Heidemanin sukuhauta oli kirkkomaalla muiden kivien joukossa. Asikkala on ollut vahvaa talonpoikaista seutua, jossa kartanot omistajineen ovat olleet lähinnä sivujuonia seudun kehityksessä.

Urajärven kartano on yksi Suomen ensimmäisistä kartanomuseoista ja siellä on edelleen mahdollista vierailla.

Blogi-kirjoitus kartanosta:

<https://merjanmatkassa.fi/suomi/urajarven-kartanomuseo-kulttuuria-ja-kummituksia/>

Hautausmaalta siirrymme koulutuskeskus Salpauksen tiloihin esittämään diaesityksen Kustaan matkasta vuonna 1775, jonka allekirjoittanut oli laatinut jo pari vuotta sitten. Esityksen jälkeen Ilkka Murto selvitti omien diojensa avulla Kustaan vierailua Asikkalassa.

Olimme samaa mieltä, että peruna on täydellisen hyvä selitys sille, että kuningas oli seurueineen suunnannut Asikkalaan. Luokkahuoneessa Sari luovutti myös mukaan otetun Köyliist-kirjan Kansallismaiseman kainalossa, ja kiitimme virallisesti ystävällisestä vastaanotosta.

Koulutuskeskukselta siirryimme autoilla satamaan kahvittelemaan. Matkalla näimme myös Vääksyn kanavan, jossa ihmisiä täynnä oleva laiva oli sulkuporteilla siirtymässä järveltä toiselle. Siitä en ollut ihan varma, kumpaan suuntaan vene oli menossa, Päijänteelle vaiko Vesijärvelle. Satamassa Päijänteen rannalla aaltojen keinuntaa katsellessa taas tuli pohdittua, miten erilainen maailma on asua sisämaassa Suomen suurten vesien äärellä.

Kuva: Vääksyn kanavan vieressä olevassa majakkapaviljongissa on kahvilan lisäksi myös sauna.

Kahvittelun jälkeen lähdimme tutkimaan Anianpellon vanhaa aluetta. Kustaa III yöpyi yhden yön ajan Kuoppalan talossa Anianpellon reunalla.

*Kuva: Kuoppalan talo.
Kuva Asikkalan
kulttuuripalvelut. finna.fi*

Kuoppalan taloa ei enää ole, mutta talon kohdalla on nykyään muistokivi, joka on yksityisen omakotitalon pihassa. Seurueemme oli saanut luvan käydä pihalla katsomassa kiveä.

Kuva: Kiven laatasta on teksti: ”Tällä paikalla olleessa talossa yöpyi Kustaa III kesällä 1775.” Kuvassa omenapuiden ja vilkkaan tien takana on alkuperäinen laaja Anianpellon markkina-alue.

Kuva: Anianpellon markkinapaikan muistolaatta tien vieressä.

Ihastelimme vanhaa markkina-alueen männikköä ja arvuutelimme, olisiko joku puista ollut raippamänty. Anianpellon markkinamännikön ikivanhat puut ovat kahden tien, Männiköntien ja Anianpellontien kiilamaisessa puristuksessa. Alue on pienentynyt 1900-luvun alusta ja vilkasliikenteinen Anianpellontie jättää kiireellään majesteettiset männyt varjoonsa. Pohdiskelin, voisiko teiden risteyksessä olla koristevalo kertomassa kiireisille kuskeille, että tässä on jotakin ainutlaatuista? Paikka on yhtä lailla kulttuurinen muistomerkki kuin luonnon muistomerkki. Puiden valokuvaaminen niin, että niiden koon ymmärtäisi, oli todella haastavaa. Isoja puita tuli myös halailtua, kahden aikuisen ihmisen kädet eivät yltäneet rungon ympäri.

Kuva: Yksi puuvanhus oli tullut ikänsä päähän jossakin säämyräkässä.

Harmaa korkea kivi kuvassa on vuoden 1918 huhtikuun Anianpellon taistelun muistomerkki.

Kuvat: Kehnoja yrityksiä kertoa valokuvin puuvanhusten kokoa. Persoonalliset puut on nähtävä paikan päällä!

Retkipäivä oli edennyt jo ohi iltakuuden. Männikön läheisyydessä olevalla parkkipaikalla kiitimme ja jätimme hyvät isännällemme Ilkalle ja emännille, ja toivottimme hyvää kesää. Seurueemme jakautui tässä vaiheessa ja Anne ja Sari lähtivät suurempaa reittiä kotia kohti.

Paluumatkalla pysähdyimme vielä Rengon Pyhän Jaakon kirkon ja hautausmaan luona. Kirkon vieressä on hirsirakennus, joka on nimetty ”Härkätien museoksi”. Siinäkin olisi myös tutkimisen arvoinen paikka?

Kuva: Mikäs ajellessa tällaisessa maisemassa.

Kuva: Pyhän Jaakon kirkko Rengossa.

Matkaraportin loppulauseiksi voisi sanoa, että retkemme Asikkalaan oli kaikin puolin antoisa ja mukava. Sään haltijat myös hellivät meitä matkalaisia ja keväinen ilma vehreine näkymineen oli silkkaa nautintoa pitkän talven jälkeen. Asikkalan samanhenkisten kotiseutuihmisten tapaaminen oli mieltä lämmittävää, siitä heille vielä erityinen kiitos. Paikan päällä olisi ollut enemmänkin tutustumisen arvoisia asioita, mutta ne olkoon sitten syy lähteä seuraavalle Asikkalan retkelle.